

BUŠEAHTA OLLAŠUHTTINRÁVVAGAT JAHKÁI 2023

Ohcejoga gielddaráđdehus 12.1.2023 § 7

1 DÁBÁLAŠ ÁŠŠIT

Váldostivrras juovlamánus 2021 dohkkehuvvon bušeahttaárvalusa vuodul galget gielddaráđdehus ja lávdegottit meroštallat dárkilabbot bušeahttajagi doaibmama ja bohtosa mihttomeriid ja dahkat bušehttii geavahanplánaid manuid ja boađuid oasis ovdal guovvamánu 2022 loahpa. Geavahanekonomiijaplánas galget oidnot doaimmaid bargogoavdásaš ulbmilat ja ekonomiija ulbmilat sihke daidda dárbbášlaš mearreruđat ja boahtoárvalusat. Lávdegottit galget bidjat geavahanplánaid gielddaráđdehussii diehtun.

Lávdegottiide ja gielddaráđdehussii addojuvvo čilgehus bušeahta ollašuvvamis doaibmaorgána juohke čoahkkimis. Váldostivrii addojuvvo čilgehus bušeahta ollašuvvamis dárbbášettiin go váldostivra čoahkkana.

Mearreruđaid geavaheami čuovvumis galgá leat dárki ja hálddahusgottit galget čuovvut maiddái vuovdinrehkegiid bearrama. Deivvolaš rehkegiid buohta bearran galgá dáhpáhuvat 2 vahku geažes das, go vuodđu bearramii lea šaddan.

Jos man nu boađussuorggis mearreruhta orru mannamin badjel, de dan suorggis galgá dalán caggagoahtit badjelmanna. Jos lea dárbu, de galgá evttohit lávdegoddái, gielddaráđdehussii ja váldostivrii nuppástusaid ja doaimmaid, mo caggat badjelmanna. Ođđa manuid galgá garvit dassáži go ulbmilii lea fidnejuvvon mearreruhta.

Bušeahttaárvalus lea čadni manuid ja boađuid erohusa nuppiin sániin netto dásis. Hálddahushoavda sáhtta mearridit mearreruđa sirdimis seamma goasttádusbáikki siste. Lávdegoddi sáhtta mearridit mearreruđa sirdimiin bargosuorggi siste sihke bargosurggiid miel bušehttejuvvon mearreruđaid gaskasaš sirdimiin eanemustá 10 % lávdegotti ollesmanuin. Dán badjelmanni oasis nuppástusaid galgá evttohit váldostivrii. Dasa lassin nettomanu badjelmanni mearreruhtaevttohusaid sihke investeremiid mearreruhta-nuppástusaid galgá álo evttohit váldostivrii. Nuppástusaid galgá evttohit váldostivrii dan láhkai, ahte váldostivra geargá giedahallat evttohusaid bušeahttajagi áigge. Bušeahttajagi manjá nuppástusaid sáhtta giedahallat dušše sierradáhpáhusain. Rehketdoallooahpahusa vuolláičállima manjá váldostivrii ii sáhte šat dahkat bušeahta nuppástusevttohusa.

Mearreruđa nuppástusevttohusas galgá váldit čielgasa maiddái nuppástusa váikkuhusas doaimmaid ulbmiliidda ja boahtoárvalusaide. Seamma láhkai doaimmaide guoski ulbmiliidda dahje boahtoárvalusaide guoski nuppástusevttohusas galgá váldit čielgasa nuppástusa váikkuhusas mearreruđaide.

2. GEAVAHANRUĐAT

Váldostivra dohkkeha bušehtas doaibmaorgánii, geavahanekonomiijaoasis bargogoavdásaš ja investerenoasis proševttaid doaibmanulbmiliid, mearreruđaid ja boahtoárvalusaid.

Gielddaráđdehus ja lávdegottit, guhtege bealsteaset, dohkkehit bušehtii vuodđuduvvi geavahanplánaid.

Rehkegiid vuostáváldin, dárkkisteapmi ja dohkkeheapmi:

Dárkkisteaddjin ja dohkkeheaddjin ii oaččo leat seammá olmmoš eabage soai oaččo leat gaskaneaska lagaš fulkkežat.

Dárkkisteaddji galgá dárkkistit, ahte duhtosis oaivvilduvvon gálvu, bargu dahje eará bálvalus lea ožžojuvvon ja dárkkista rehkega nummirlaččat.

Dohkkeheaddji galgá dárkkistit, ahte duođus lea formálalaččat ja áššálaččat riekta, duhtosa dárkkuhan gálvu, bargu dahje eará bálvalus lea ožžojuvvon ja merkejuvvon sihke váldon vuostá, duhtosis lea rivttes Kontui merkejupmi ja ahte manu máksimii lea geavahas mearreruhta. Rehkegiid dohkkeheapmi galgá dáhpáhuvvat beaivválaččat.

Gielddaráđdehus ja lávdegottit galget mearridit mearreruđaid geavahanvuoigatvuođaid dahjege rehkegiid dohkkeheaddjiid. Geavahanvuoigatvuođaid galgá geahččalit addit daidda, geat leat váldoovddasvástidansurggiid hoavddat, ovddasvástidansurggiid hoavddat dahje boađusovttadagaid ovdaolbmot.

Hálddahusgottit galget laktit geavahanplánaseaset maiddái plána rehkegiid dárkkisteaddjiid ja dohkkeheaddjiid sadjásaččain.

Proševttat:

Gieldda bálvalusbuvttadeapmi ja ovddideapmi dikšojuvvo maiddái proševttaid bokte. Gieldda sáhtta leat proševttas juridihkalaš ovddasvástideaddjin, muhto maiddái eará láhkai osolaš doaibmin.

Proševttain, main gielddas lea ovddasvástádus ja maid dat hálddaša, galgá doaibmat čuovvovaš vugiid mielde:

- prošektii galgá álo leat mearreruhtavárrejupmi
- proševttaid hálddašeapmi organisašuvdnaskovádaga čujuhan vugiin. Proševttaid ruhtadanohcamušaide galgá oažžut gielddahoavdda dahje eará geas lea nammačállinvuoigatvuohta, vuolláičállosa.
- proševtta ii oaččo álggahit ovdalgo ruhtadanmearrádus lea ožžojuvvon.
- ruhtadanmearrádusas galgá sáddet kopijja maiddái gielddaráđdehussii ja gieldda ekonomiihálldahussii.
- proševttaid ruhtadeapmái oassálasti ovtat olbmui, fitnodagain ja servošiin galgá oažžut čálalaš čatnaseami oassálastimis ovdal ruhtadanohcamuša vuolláičállima.

- proševtta manut ja boađut dikšojuvvojit hálddahusgotti geavahanmannun ja boahtun. Ekonomiihálldahus bearrá mávssu proševttain rehketoalu ja máksohtolaga dikšumis juogo sierra diibmorehketdoalu dahje duhtosiid vuodul. Proševttaide ii sáhte geavahit balánsakonttuid.
- prošektii galgá mearrádusa dahkki mearridit ovddasvástideaddji ja rehkegiid dohkkeheaddji. Ovddasvástideaddji vástida ruhtadan--ohcamušaid, ruhtageavahančilgehusaid ja raporttaid dahkamis ruhtadeaddjiide. Dáin galgá kopijaid doaimmahit maiddá gieldda rehketoalui ja gielddahovdii. EU ráhkadusfoandda dahje eanagotti ovddidanfoandda ruhtadan proševttaid ruđa galgá dingot uhcimustá jahkebeale gaskkaid.
- prošekta ieš vástida aktiivlaš dieđiheamis luohttamušorgánaide ja gieldda ássiide.
- proševtta loahpparaporta galgá giedahallot dan doaibmaorgánas, mii lea dohkkehan ollašuhttit proševtta.
- proševtta áigge skáhppojuvvon gálvvuid galgá merket hálddahusgotti gálvologahallamii go prošekta nohká.

Ovttasbargu rastá gielddarájáid ja bálvalusbuvttadeapmi:

Gieldda bálvalusaid buvttadeami ja ovddideami dikšut maiddá ovttasbargguin rastá gieldarájáid sihke olggobeale organisašuvnnaid bokte.

- Ovttasbarggu koordineren: gielddahoavda koordinere gieldda guvlui gieldarájáid rasttildeaddji ovttasbarggu ja dan hálddahusa.
- Gielddahoavda vástida aktiivlaš dieđu juohkimis luohttamušorgánaide ja gieldda ássiide.
- Hálddahusgottit vástidit doaibmasuorggiset soahpamušaid čuovvumis ja válmmaštallamis sihke bálvalusaid lágideami diehtujuohkimis.
- Gielddaráđdehus dahká čadni soahpamušaid gielddarájáid rasttildeaddji ovttasbarggus ja bálvalusaid buvttadeamis, jos sierralágaiguin ii nuppe láhkai mearriduvvo.

Bargiidhálddahas:

Bargiidhálddahasas galgá váldit vuhtii čuovvovaš áššiid:

- 1 Virggiid ja bargogaskavuodaid fásta ja badjel 6 mb bisti mearreáigásaš deavdimii galget lávdegottit oažžut bálkááššeolbmos/gielddahoavddas deavdinlobi.
- 2 Ovdal virggi dahje bargogaskavuoda fásta deavdima galgá válmmaštallamis váldit čielgasa, sáhtášiigo bargguid heivehallat ođđasit ja sáhtášedjeho dat bargit, geat leat juo fásta virggiin, sirdašuvvat rahppojuvvon virgái/ bargogaskavuhtii.

- 3 Oanehisáigge sadjásašvuodaid (vuollái 3 jándora) galgá eanáš ordnestallat siskkáldasat. Dan várás hálddahusgottit galget ráhkadit oanehisáigge sadjásašvuodaid dikšunplána. Plána galgá biddjot čuovusin geavahanplánii.

Badjel 3 jándora bisti sadjásašvuodaid deavdimis galgá soahpat hálddahusgotti hoavddain.

4. Báلكkáide guoski áššiin, maid sáhtá vihkkehallet ja mat mannet badjel Gielddaid virge- ja bargoeaktosoahpamuša (KVTES) báلكkáevttuid, mearrida gielddaráđđehus ja dain addojit sierra heivehallanrávvagat.
5. Hálddahusgottit galget rievdadit doaimman daid virggiid, maidda ii gula almmolaš válddi geavaheapmi.

Hálddahusgottit vástidit das, ahte ekonomijja- ja bargiidhálddahus ožžot daid áššebáhpáriid áiggil, maid dat dárbbasit ja ahte dat leat áššálaččat ja rávvaggiid mielde devdojuvvon. Hoavddat galget giddet fuomášumi dasa, ahte buohkat čuvvot addojuvvon njuolggadusaid ja mearrádusaid ja ahte barggut dikšojuvvojit áššálaččat ja ájahalakeahtá.

Ođđa virggiid ja doaimmaid ásaheapmi galgá vuodđuduvvat boadusovttadaga unnimustá golmma jahkái dahkkojuvvon bargoveahkaplánii.

Mátkerehkegat:

Gieldda dábálaš virge- ja bargoeaktosoahpamuša mielde virge- dahje virgedoaimmahanmátki galgá dahkkot nu oanehis áiggis go vejolaš ja unnimus vejolaš oppalaš goluiguin go maid mátkki ja bargguid dahkama vuogálašvuolta gáibida. Dalle galgá váldit vuhtii, earet mátkkoštangoluid buhtadusa ja beaiveruđa, maiddá vejolaččat šaddan bargoáiggi seasttu.

Virge- ja virgedoaimmahusmátkkis ii máksojuvvo buhtadus eambo go máksojuvvošii dalle go mátki livččii dahkkon dakkár vuogi mielde, mii livččii hálbimus gildii. Dohkkeheaddji sáhtá mátkái vuolgi bivdimiin gávnnaht ovddalgihtii veardádallanrehkega vuodul mii mange dáhpáhusas lea buoremus ja gildii hálbimus mátkkoštanvuohki. Muđui mátkerehkega dohkkeheaddji dohkkeha/hilgu ášši manálgihtii.

Mátkegoluid buhtadusat máksojit sierra sohppojuvvon máksinbeaivve. Buhtadusaid máksima eaktun lea, ahte mátkerehket lea buktojuvvon rehkega dohkkeheaddjái manjimustá guovtti mánu siste mátkki nohkamis. Mátkerehkegiid dohkkeheaddjin doaimmá dábálaččat lagamuš hoavda.

Mátkkiid plánedettiin galgá vihkkedallat man dárbbaslaš ja man várás mátki dahkko. Jos leat mánga mátkkošteaddji, de galgá álo ordnet oktasaš sáhtu. Eará mátkkoštanvuogi birra galgá álo soahpat ovddalgihtii mátkkoštanmearrádusa addiin.

Jos virgemátki dahkko gieldda olggobealde bohtán bivdaga vuodul, de rehkega virgemátkkis galgá čállit dábálaččat bovdejeaddjái. Goluid buhttemis galgá soahpat ovdal mátkemearrádusa ohcama.

Virgemátkki dahkamii galgá álo ohcat mátkemearrádusa hoavddas. Jos lea sáhka virge- ja astoáigge mátkki ovtteamis, berre hoavda giddet earenoamáš fuomášumi goluid juohkaseapmái mátkemearrádusa attedettiin.

Atnubiergasat, bálvalusat ja áššedovdibálvalusat:

Atnubiergasiid, bálvalusaid ja áššedovdibálvalusaid skáhppomat galget dahkkojuvvot skáhpponlága mielde ja mearreruđa olis. Fálaldagaid giedahallamis galgá čállit dihtohápmásaš beavdegirjji. Skáhppomiid gilvalahttimis galgá geavahit elektrovnnalaš Cloudia Kilpailutus -vuogádaga.

- virgehálddašeddji, geas lea mearreruđa geavahanvuoigatvuohta, mearrida vuollái 10.000 euro skáhppomiin, badjel 10.000 euro skáhppomiin mearrida lávdegoddi juos gažaldagas ii leat rutiidnahápmásaš, jeavddalaš máksu
- leasing –skáhppomiin galgá čuovvut bajá bealde máinnašuvvon mearreruhtarájaid
- bálvalusaid skáhppomiidda guoski soahpamušaid galgá dahkat nu, ahte daid sáhtá cealkit luovus dahje rievdadit govtolaš áiggi siste
- oastobálvalusaid dárbbu galgá veardidit iežas barggu haddái
- áššedovdibálvalusaid geavaheamis galgá dahkat mearrádusa ja soahpamuša.

Skáhpponmeannudeapmi riikkadási bajimus árvvu hálbbit skáhppomiin

Riikkadási bajimusárvu lea

- biergasat, bálvalusat ja plánengilvaleamit 60 000 euro
- huksenagoarttat 150 000 euro
- sosiála- ja dearvvasvuođabálvalusat 400 000 euro
- eará earenoamáš bálvalusat 300 000 euro
- geavahanvuoigatvuohtasoahpamušat 500 000 euro

Riikkadási bajimus árvvu vuolit árvosaš skáhppomiidda ii heivehuvvo skáhpponláhka.

Bierggasskáhppomis 3.000 euro ja bálvalusain 5 000 euro sturrosaš skáhppoma sáhtá atnit vuolggasajis smávisin.

Dákkár jovkui gullevaš skáhppomiin galgá goit čuovvut vástideaddji skáhpponmeannudeami go bajimus árvvu divrasut skáhppomiinge. Meannudanvuogi válljen ja skáhpponmearrádus ii dárbbas goittotge leat seamma láchkai vuodustallon go skáhppodettiin bajimus árvvu badjelmanni skáhppomiid, maidda heivehuvvo skáhpponláhka.

Skáhppon dahkkojuvvo eanaš rabas dahje ráddjejuvvon manahallama geavahemiin fidnejuvvon fálaldagaid vuodul. Skáhpponfálaldagaid galgá vejolašvuođaid mielde bivdit maid báikkálaš fitnodagain. Sáhtá maid skáhppot njuolga fálaldatgilvuu haga dalle go dábálaš fálaldatgilvui ii leat vuoddu juogo prošeavtta sierranasvuođa dihte dahje skáhppoma vánisvuođa dihte, ovdamearkan dalle go gilvui šaddet eanet golut dahje dasa manná olu áigi.

Doarjagat:

Doarjagiid sáhtá juohkket dušše dan mielde, go leat mearreruđat ja dalle galgá váldit vuhtii

- doarjagiid máksima galgá vejolašvuodaid mielde heivehit áiggi dáfus nu, ahte dat dáhpáhuvvá miehtá jagi
- doarjagat eai máksojuvvo ovdalgo servošat leat doaimmahan ovddit jagi ruhtadoalloloahpahusa dieđuid
- doarjagiid ii oaččo máksit ovdalgo gielddaráđđehus/lávdegoddi leat dohkkehan geavahanplánaid.

Mávssut ja buhtadusat:

Váldostivra mearrida gieldda bálvalusain ja eará bargguin bearran mávssuid dábálaš vuđđosiin. Gielddaráđđehus mearrida iežas doaimmasuorggi mávssuid vuđđosiin ja euromeriin. Lávdegottit mearridit iežaset doaimmasurggiid mávssuid ja távsttaid vuđđosiin ja euromeriin. Mávssuid ja távsttaid galgá dárkkistit, ahte dat vástidit goasttádusdási badjáneami. Rehkegiid sáddemis ja bearramis vástidit hálldahusgottit.

Opmodaga vuovdin:

Anus eret biddjon, smávvaárvosas boares boduopmodat galgá vuvdojuvvot almmolaš gávppiin dalle, go dat lea massán geavahanárvvu ja go dan seailuheamis/ortnegisdoallamis šaddet golut, áššáigulleaš váldovástosuorggi doaimmaorgána mearrádusain.

3. INVESTEREMAT

Gielddaráđđehus, hálldahusgottit ja virgehálldašeaddjit galget meannudit investerenoasi fidnuid ja mearreruđaid buhta čuovvovaččat váldimiin vuhtii bušeahta vejolaš sierrarávvagiid:

- gielddaráđđehusa, teknikkalaš lávdegotti ja teknikkalaš doaimma váldoovddasvástidansuorggi hoavda galgá dahkat ovdal huksenbarggu álggaheami álggahanmearrádusa, mas gávnnavuvvo goasttádusárvalus, áigetávval ja ruhtadeapmi sihke barggu čađahanvuohki
- go bargu lea gárvánan, das galgá dahkat loahpparuhtačilgehusa gielddaráđđehussii
- rehketoalu galgá ordnet nu, ahte fidnuid goasttádusaid čuovvun lea vejolaš
- huksemis gálgá geavahit nu olu go vejolaš agoarttaid. Jos barggut čađahuvojit iežas bargun, de galgá sihkkarastit iežas barggu hálbivuoda agoartameannudemiin.
- huksenbarggu ii oaččo álggahit, ovdalgo barggu ruhtadanmearrádusaid leat boahtán (stáhtaossosat, váldostivrra mearrádus mearreruđas)
- stáhtaossosiid ovdamávssuid ja loahpalaš stáhtaossosa ohcamis mearridit hálldahusgottit iežaset suorggi investeremiid buhta ovttas teknikkalaš doaimmain
- ruhtadanplána/máksopoastaprográmma oktan áigetávvaliin galgá doaimmahuvvot ekonomijahálldahussii diehtun

Investerenoasi mearreruđa geavaheami galgá plánat ja ollašuttit sierra váldoovddasvástidansurggiid ovttasbargun nu, ahte barggolašvuoda, ruhtadeami, geavaheami jed. bealit váldojit doarváid ja dássebealálaččat vuhtii. Áššebeliid oktiiheiveheapmi galgá dahkkot gielddahoavdda ja guovddášhálldahusa jodiheami vuolde.

4. SISKKÁLDAS GOHCIN JA DOAIMMAID RAPORTEREN

Siskkáldas gohcin lea hovdema veahkkeneavvu. Siskkáldas bearráigeahčus lea ovdasvástádus vuosttažettiin ovttagaid hoavddain.

Siskkáldas bearráigeahčus galgá bidjat fuopmášumi ee.

- gielddaráđdehusa addin rávvagiid ja mearrádusaid čuovvumii
- ovttagaid/ossodagaid siskkáldas gohcima ordnemii
- hovdemis ja mearrádusaid dahkamis geavahuvvon dieđu luohtehahttivuhtii dalle go lea sáhka doaimma boađuslašvuodas
- dárbbu mielde dahkat sierra čielggadusaid ovttat doaimmaid birra
- addit rávvagiid iežas bargoviidodahkii guoskevaš áššiin
- hálddahušgottit galget raporteret siskkáldas gohcima ordnemis doaimmačilgehusasteaset

Hálddahušgottiid hoavddat fuolahit das, ahte siskkáldas bearráigeahču doaimma áššálaččat ieš guđege bargovttadagas. Gielddaráđdehus ásahan doaimmagoddi maddái bealistis čađaha siskkáldas bearráigeahču.

5. GIELDDADÁLU GITTADOALLANÁIGGIT

Gielddadállu dollojuvvo gitta suoidnemánus golbma vahku 10.-31.7.2023, helloduorastaga manjá bearjadaga 19.5.2023 ja juovllaid áigge 21.12.-31.12.2023.

OHCEJOGA GIELDDARÁĐDEHUS